

BOSHLANG'ICH SINIF ONA TILI DARSLARINI TASHKIL ETISHNING PEDAGOGIK VA PSIXOLOGIK ASOSLARI

Xusanova Marjona Usmon qizi

*70110401 – ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (boshlang'ich
ta'lim) mutaxassisligi 2-bosqich magistranti*

Annotatsiya: Mazkur maqolada boshlang'ich sinf ona tili darslarini tashkil etishning pedagogik va psixologik asoslari tahlil qilinadi. O'quvchilarning yosh va individual xususiyatlari, nutqiy faoliyatni rivojlantirishning psixologik omillari, konstruktivistik va kompetensiyaviy yondashuvlarning ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, ona tili ta'limida motivatsiya, kognitiv rivojlanish va ijtimoiy hamkorlikning o'rni ilmiy jihatdan asoslangan.

Kalit so'zlar: ona tili ta'limi, pedagogik asoslar, psixologik asoslar, kompetensiyaviy yondashuv, konstruktivizm.

Kirish. Boshlang'ich ta'lim o'quvchi shaxsining intellektual va ma'naviy rivojlanishida muhim bosqich hisoblanadi. Ayniqsa, ona tili fanini o'qitish o'quvchilarning nutqiy kompetensiyasini shakllantirish, mantiqiy fikrlashini rivojlantirish hamda kommunikativ madaniyatini yuksaltirishda muhim o'rin tutadi. Shu sababli ona tili darslarini tashkil etishda pedagogika va psixologiya fanlarining nazariy yutuqlariga tayanish zarur.

Asosiy qism. Ona tili o'qitish jarayonining pedagogik asoslari ta'limning maqsadi, mazmuni, metodlari va vositalarining o'zaro uyg'unligini ta'minlashga qaratilgan. Zamonaviy ta'limda kompetensiyaviy yondashuv yetakchi o'rin egallab, o'quvchilarning bilimlarni amaliy faoliyatda qo'llay olish ko'nikmalarini rivojlantirishni nazarda tutadi. Konstruktivistik yondashuvga ko'ra, o'quvchi bilimni tayyor holatda qabul qilmaydi, balki faol izlanish va tajriba asosida o'zlashtiradi. Bu jarayonda o'qituvchi yo'naltiruvchi va tashkilotchi vazifasini bajaradi. Ona tili darslarida muammoli vaziyatlar yaratish, matn tahlili, ijodiy topshiriqlar va muloqotga asoslangan mashg'ulotlar ushbu yondashuvni samarali amalga oshirish imkonini beradi.

Psixologik jihatdan boshlang'ich sinf o'quvchilari konkret tafakkur bosqichida bo'lib, ularga abstrakt grammatik tushunchalarni tushuntirishda ko'rgazmalilik va amaliy faoliyat muhim ahamiyat kasb etadi. O'quvchilarning diqqat, xotira va tafakkur xususiyatlarini hisobga olgan holda tashkil etilgan ta'lim jarayoni bilimlarni samarali o'zlashtirishga yordam beradi.

Vygotskiyning ijtimoiy-madaniy rivojlanish nazariyasiga ko'ra, o'quvchilarning bilish faoliyati muloqot va hamkorlik jarayonida rivojlanadi.

Shuning uchun ona tili darslarida guruhli ishlash, juftlikda topshiriqlar bajarish va munozaralardan foydalanish tavsiya etiladi. Motivatsiya ham ta'lim samaradorligini belgilovchi asosiy omillardan biridir. O'quvchilarda o'qishga bo'lgan qiziqishni shakllantirish uchun qiziqarli matnlar, o'yin texnologiyalari, interaktiv metodlar hamda rag'batlantiruvchi baholash usullaridan foydalanish maqsadga muvofiqdir.

Xulosa. Boshlang'ich sinf ona tili darslarini samarali tashkil etish pedagogik va psixologik qonuniyatlarni hisobga olishni talab qiladi. Kompetensiyaviy va konstruktivistik yondashuvlar, o'quvchilarning yosh xususiyatlari hamda motivatsion omillarni inobatga olish ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi. Mazkur omillarning uyg'unligi o'quvchilarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirish va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishga imkon yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Vygotsky L.S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. – Cambridge: Harvard University Press, 1978.
2. Piaget J. Science of Education and the Psychology of the Child. – New York: Viking Press, 1970.
3. Shulman L.S. Those Who Understand: Knowledge Growth in Teaching // Educational Researcher. – 1986. – Vol.15(2). – P.4–14.
4. Mayer R.E. Multimedia Learning. – Cambridge: Cambridge University Press, 2009.
5. Deci E.L., Ryan R.M. The “What” and “Why” of Goal Pursuits // Psychological Inquiry. – 2000. – Vol.11(4). – P.227–268.